

AÑO II

PALMA II DE SEPTIEMBRE DE 1898

NÚM. 84

DOMINICA XV

DESPRÉS DE CINCOGESMA.

Que es precis pensar sovint en la mort per evitar sa sorpresa, y dexar de temerlá.

No mos aturém tant á admirar el prodigi que obrá el Fill de Deu ressucitant un difunt, com á considerar l'estat á que la mort lo havia reduhit. Era un jove pobil que espectava grans riqueses; y acabá la vida, com l'acaban tants d'altres en la flor del mon; enseyantmos tals fets que tots els mortals solem morir *per sorpresa*.

Bé sé que no hi valen precaucions, pués está escrit que «vendrá s' hora més impensada, com l' espòs á mitja nit; ó com un lladre.» Però una cosa es morir abans de lo que un se pensava ó quant manco heu esperava; s' altre es morir *sens haver pensat* en la mort. Lo primer no es propiament una sorpresa, p' els qui han pensat en que un dia é s' altre han de morir. El Fill de Deu, parlant del ultim día del mon, diu: que com amb uns grans filats serán embolicats tots cuants habitan demunt la tèrra; però axò no sorprendá als cors dels qui estigan oyats dels excessos é inquietuts d' aquesta vida.

Y en efecte: ¿quant deim que un ha estat sorprés per algun accident? Quant no estava en disposició de contrarrestar els perjuis que li ocasiona. Axí es que un govèrn bén previngut y defensat sabent que l' han d' atacar, no se sorpren quant arriba s' hora de s' atach. Del meix modo, els qui sovint pensan en la mort may poden ser sorpresos.

El just, diu Salomó: encara que la mort lo sorprengés estaré en refrigeri. ¿Qué es lo que 'l pot conturbar? Tot heu dexa conformat y sens pena. ¿Se trastorna, per ventura, un pilot que navegant dins borrasques, sense temersen, recalca dins un pòrt de cap ahont anava? Al contrari, en té més alegrí.

A més, hem de pensar en la mort per pèrderli sa pòr, pues no es un mal tant de temer com se pensan. Lo que es un vertader mal es temerlí com cèrtes persones que distreuen els seus pensaments d' ella, á les qui diu el Savi aquestes paraules, «No temes la sentència de la mort; recorda 't de lo que va ser abans de tu, y de lo que ha

de venir después de tu: aquesta es la sentència del Señor sobre tota carn.»

Es gran acoquinament apartar la memòria de lo que ha de succehir.—Temem *morir malament*, diuen alguns pecadors; y Sant Agustí los respon: ¿Y no temeu *viure malament*?

El pensament de la mort mos minva el terror excessiu; y mos llibera de l' *indiferència* amb que la miravan els filòsòfs del paganisme, fentmos evitar el pecat. Ja heu dictá el Savi: «En totes tes obres, recorda 't de les postimeries, y no pecarás may.»

¡Bufau á n' aquest caliu!

MOSSEN JOAN.

PATRONA DE LA SETMANA

Día 14.—Santa Catalina de Génova, viuda.

Nasqué l' any 1447 en la ciutat de Génova, (d' Italia) de familia noble y acomodada, pues son pare morí sent Virey de Napsols. Desde sa juventut demostrá la santa una perfecta obediència als seus pares y superiors, una gran abnegació de sí metexa y una fervorosíssima devoció á la Passió sacrosanta de nostro Señor Jesucrist. Sols tenia tretze anys, y ja havia resolt entrar en el convent de Santa María del seu poble; més, no haventla volguda admetre per sa poca edat y dèbil salut, sos pares, als 16 anys la casaren ab un jove noble nomenat Juliá. Moltíssimes afliccions y disgusts li ocasioná son espòs, pero ella heu prengué ab tanta paciència y resignació, que sols serviren per purificarla y ferla més santa, logrant s' oració y bon exemple apartarlo de la vida escandalosa que duya, veurerli vestir l' hábit de la 3.ª Orde de S. Francesch, y morir edificant als qu' el rodetjavan. Llibèrta la santa per seguir ses inclinacions, se posá á servir malalts en l' hospital d' aquella ciutat, (del cual vá ser molts d' anys Mare superiora) ab un amor y ternura inexplicables, especialment als atacats de malalties contagiosas. Als últims anys contragué una dolència penosíssima que sufrí ab resignació y satisfacció tan grans que admirava á tothom. Visqué molt de temps sense prende ningun aliment, si tenia la ditxa de poder rebre tots els dias la sagrada Comunió. A l' edat de 62 anys, després d' haver patit com una martir, volá la seua ánima á la Patria beneventurada día 14 de Setembre de 1510.

MOSSEN GASPÀR.

A M A R Í A

LA DIADA

Los aucells ja 's despertan—L' auba claretja;
Guarnit de flors oloroses—lo camp verdetja;
Rissada la mar, d' enfora, — amb blanca escuma,
Les barquetes falagueres—mou y embelluma.

Ja l' estel d' òr

Saluda als homes y alegra al còr.

Llogarèt ufanós s' alsa, —mitjan muntanya;
Refrescantse ab los salts d' aygua—que 'l brufa y banya;
Ja p' els vergers volatetjan—los rossinyols;
Enramada está l' ermita —de murta y flòrs;

Y fervoroses

Joves hey pujan; qui més plantoses.

De ciutat los cantors venen—ab gran orquesta;
Les campanes alegroyes—tocan á festa;
La *diada* se celebra.... — ¡Ay ditxa tanta!
Per axò el terme 's desperta—y riu y canta.

Per vos, María,

Que sou font pura de poèsia.

Honrantvos, lo feèl poble—tot heu llüeix;
Y en processó á vostra imatge—tribut rendeix;
Ab l' encens y llums se mesclan—les cànories,
Sòns de flautes, sòns de l' òrga—y xirimfes....

Es l' amor vostra

Que en goig inflama l' ànima nostra.

De vos Reyna Soberana.—prenguent ecsemple,
Dins tot cor franch que hatega—s' hi axeca un temple;
Y en éll mos hi fá possible—vostra presència,
Sufrir les gran amargures—de l' existència;

Pues vos, María,

Sou per qui eus ama dulce alegría.

Per vos ab delitós somni—la consciència
Del just sent plèr inefable—com d' innocència;
Cuant vos l' inundau de gràcia—¡oh grat content!
Axí, durant l' estiuda, —l' aygua corrent.

Reviva els lliris....

¡Ditxós qui gosa tant sant del-liris!

La revetla fou ballada—á la modesta.
La diada s' es cumplida.—¡garrida festa!
Y als llogarets gent acolla;—que 'l sol ja 's mort.
Qui dú *mides*, qui rosaris—Per bon recòrd....

¡Nom de María:

Que molts anys sian p' el poble—Santa alegría!

C. CORTÉS.

PALMA PASSETJADA

I

¡Ala qui hey diu més!

La veritat es que tenim, vuy, el millor passeig possible, y no mos n' haviam adonats; ses murades que tant frissan de tirar en tèrra....

Entenguemmos: el *millor* perque está aprop de tots els barrios de ciutat, com que l' enrevolta y domina arreu la part forana si la guaytan; y el *pitjor* perque, sobre ser estret, tortuós, despuyat d' ombres y pedrissos y sens un trist grifó per beure un refrigeri, s' hi respira s' ayre empestat per ses emanacions de Palma. De manera que mos *passetjám en l' ayre* respirant les olors de bugaderies, adobaries, midonaries, *matadero*, etc. Però els vespres que no fa lluna, trèt de qualque topada amb *Travia-*

tas, ó ab contrabandistes, sols corrèm perill de pegar de cap dins un fòsso ó baix dels rampants.

Ab tot y aquests inconvenients modificables, creim que el passeig de sa murada, podria y deuria aprofitarsè ara y pera sempre en tota la part de mar desde el Mirador fins á *Bala rotja* ó fins á sa Porta des Camp; primerament, perque es desnivell dels edificis de dins Palma, desde *Palacio* fins á sa Calatrava y Santa Fè, ecsigeig un marje valent que los aguanti, y en segona, perque s' altura d' aquell passetjador extratègich domina *la Bahía*. Axò si, que s' hauria de regularisar y axamplar y embellir y poblar d' arbres, prenguent tèrra de part de dins, (poguent quedar sa bateria de Berard) obrint un carrer entre el convent de Sta. Clara y s' hort de ca 'n Castellá, y establint espayoses devallades cap á la mar enfront de la Sèu, carrers dels Forats, Portella, Calatrava etc.

En cuant á fer passeig á flor d' aygua, per baix d' aquelles cortines y baluarts, heu creim un gran desbarat; perque no tendria més vista que sa d' aquesta; perque costaria moltíssim guanyar amplaria abastament; perque, en dies de temporal perillarí destruíre tot; y perque ses aygues brutes de la Ciutat (que, forsosament, per aquella banda han de evacuar) lo ferian mal sá. (Ens mau per devés sa fábrica del Gas.)

La resta de murades de tèrra, opinam que (sens dexar d' obrirli, demá meteix, portells, cubèrts amb viaductes de ferro, enfront dels carrers del *Campo santo*, Sindicat, Sant Miquèl, Bonaire y Sant Martí) tant sols ha de desapareixe cuant s' haja construít el *Parque* que diuen s' ha projectat en l' *Ensanche de Palma*. (a)

¡Y n' hi ha per una estona, si ses coses s' han de fér legal y correctament!

II

L' opinió pública, amb molt bon acèrt, té señat lloch per un passeig entre el pont nou de sa Riera y els magatzems militars de baix del palau del Bisbe. Noltros, allá lo tenim indicat graficament desde *fá nou anys*, (b) prenguent per punt de partida interior, el cap d' avall des Born y la Glorieta ecsitents, y la transformació del Hort del Rey en grans-vias y jardí. Pués el Corté de Cavallería, (que segons pareix ocupa dependències de l' Al mudayna ó sian del Real Patrimoni) no deu haver d' estar en el siti més vistós de Palma, regalantmos els perfums de ses estables; sinó que, més prest ó més tart, s' haurá de mudar á cualsevol lloch del *Ensanche*. Y en cuant á la lletja barracòta del *Circo Balear* y als seus adjunts (encara que de ses rendes s' en aprofiti la Capella palatina), ja es hora de llevarla d' enmitj, mediant les indemniscacions que sien justes, en benefici del ornato públich y del axamplament de la principal entrada á la nostra ciutat.

¿Com se lograría axò? Demanant l' usufruit *no més* á favor dels Palmessans, de dit Hort del Rey, de lo cual s' en haurian d' encarregar els Srs. Diputats á Corts y els mallorquins que tenen entrada franca á ca la Rey-

(a) Projecte que no judicam perque no l' hem vist. Els qui, dins la Sala manuelan aquell assumto han prescindit d' Arquitectos y Mes tres d' Obres.

(b) Se pot veure l' ante projecte que publicarem en lo núm. 125, Tom III del «Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana».

na Regent, actual possehidora, que no heu posseheix ni en trèu cap benefici. (c) Bella basca fi faria que en lloch del velocipedistes en disfrutás tot el vecindari; y ¡ben segur que, com á Señora bona cristiana que es, preferiria veure ocupat amb lo monument á Ramon Lull un siti de ca-seua (altre temps estatje dels Reys de Mallorca), ahont ara sovint s' hi representan saynetes immorals!

L' Ajuntament *imposat* á Palma, p' els electors que sempre votan cap baix, ab reprehensible consentiment dels qui haurían de votar cap alt y no votan may, mos ha sabut *imposar un presupuesto* municipal d' ingressos y de gastos, que fa pòr, (d) mediant el cual, sens acudir á manlleus ni emprèstits ruinosos, si no s' en anás gran part per ses bardisses, podria millorar moltíssim s' urbanisació de Palma. ¿No hem vist com per arrasar s' illeta d' En Moragues (que dins poch's anys hauria cayguda tota sola) s' han pagat devés *catorse mil duros*? Amb molt manco haurían pogut allargar es Born de cap á mar dexantli á cada banda dos carrers de sa meteixa amplaria que té sa costa de Sant Domingo. Y, lograt axò (al manco fins á n' es Corté) podrian emprende s' instalació del tros de passeig d' En Sagrera per devant sa fatxada *Sur* de la Llonja. (e) Allá que es terré ja está aplanat, els gastos serían de poques taules. Però,..... un jardí—garriga defensant de l' ayre de mar y de polsím el Musèu provincial de pintures allá establí, y l' Arqueològich que ab tot drèt y llògica la *Comissió de Monumentes artístichs é històrichs* se proposá (infructuosament) establir en l' *ex-Consulat*,..... á Palma de Mallorca, tan visitada p' els excursionistes extrangers, ahont qui més qui manco mos nodrim amb ensaymades; y ahont ses glòries pátries están honrades amb una estátua d' *En Jaume Ferrer* apedregat,..... tot lo que no se fassi per iniciativa y obra y gràcia d' un partit polítich, es somiar pessetes. ¡Què! lectors amichs: ¿Vos creman la vista ses nostres afirmacions? pues els féts que las inspiran, ja estona que tenen bescuytada l' ánima, á n' els palmessans independents amb drèt seny y vertaders amigs del país.

III

Lo de ses grans escalinates devant el portal del Mirador de la Sèu, amb una cascada entre rocas naturals, guarnides de pins y boxos, y mates y auzines, ab grans replans y costes dolces per baxar á la mar, después d' haverlí guañat dues quarterades, dexant pas al ferro-carril per demunt s' escollera (p' el día que la locomotora desde Felanitx arribará al Moll)..... també es demanar massa. Abans de tot, s' hauria de obtenir llecència dels Ministeris Militar, de Marina y de Foment, y llavò hauria de ploure una ruxada de pessetes dins ses mans de Jurats que tenguessi i més amor á Palma que als seus in-

(c) A dit fi acordaren trabayar, els membres de la *Comissió ecsecutiva* del monument á R. Lull, (de la cual es President nato el senyor Batle de Palma), però, com se tratava de satisfèr un deute, contrèt solemnement, á la primera glòria mallorquina, realisant una gran millora pública á s' entrada de la ciutat; y per altra banda *la Política* no hey duya cap interés,..... no s' ha fét rés. Millor dit: se contratá la construcció d' un modelo d' estátua, y l' escultor que lo té molt adelantat, no gosa acabarló, vejent que no le hi demanan.....

(d) Les tarifes dels impòsts demunt ses obres, son tan oneroses que per buydar un clòt d' emprívada s' ha de pagar de 5 á 25 duros.

(e) En lloch de ferhò axí, hey plantaren fassers, tan prop y espessos que l' engabian tapantli sa vista principal.

teressos personals. Lo primé es molt difícil y llargarut; lo segon es del tot impossible mentres no mos sustituesca una generació amb sanch regionalista desintoxicada de tot verí electoral, y particularment del inoculat p' el funest *caciquismè polítich* que té amilanats als homos de bé y socialment desmoralizada y casi, casi prostituida sa nostra població.

Y si la *Prensa diaria* creu que tots aquets mals, no son inconvenients per intentar l' establiment de *passetjos* alts y baxos, MALLORCA, que dú per lema PATRIA, no roman-drá en derrera. (f)

¡Ala qui hey diu més!

B. FERRÁ.

PROVERBIS ESCULLITS

D' ENTRE EL MILENAR QUE DICTÁ MESTRE RAMON LULL

XXI.—De Consciència

Consciència es llum espiritual que fa patir l' ánima per son pecat.

Ningún consell es més lleal que el donat per la propia consciència.

De pecador que no té consciència, non té Deu pietat.

Acompaña ta consciència ab Justícia, Prudència y Fortitut, y no serás vensut.

La consciència es missatge de Deu que revela la voluntat de Deu.

XXII.—De Penitència

Sens penitència no pots trobar perdó.

Penitència y satisfacció son germanes.

Fé penitencia ab el còr suspirant, ab los ulls plorant, y ab tes obres obrant.

Lluny está de la Gracia y de la Prudència qui espera en el Purgatòri fér Penitència.

Puis no t' envergonyires de pecar, no hajis vergonya de fer penitència.

XXIII.—De Confessió

Confessió sens contricció no val de rés.

Confessió en sanitat es sana, y en malaltía malalta.

En confessió, á ton confessor, feslo amich, jutje y senyor.

Confessa 't tan arreu una vegada que no hajis de fer altra passada.

Ab els qui no van á confessar no convé ferthi familiar.

XXIV.—De Satisfacció

Justícia, Penitència y Contricció son cosines de satisfacció.

Qui bé fa Satisfacció, bé demana lo perdó.

Si d' obra no pots fer Satisfacció, fela de voluntat.

Satisfacció per diners no val tant com penitència.

Satisfé á Deu, pues cuant tens es seu.

XXV.—De Santedad

No fassis pecats y serás sant.

Si vols sant morir, hages santa vida.

A tos pèus dona santes carreres, y á tes mans santes obres.

(f) Agrahim als Srs. Directores dels nostros colegas les atencions que mos han demostrat ab motiu d' haverlos dat á conèxer el projecte citat en la nota (b).

Mes cregues haver Santedad per gracia y per dò que per tes obres.

Sense Gracia y Caritat no pots haver Santedad.

(Continuará.)

CRONICÓ DEL MES DE SETEMBRE

Dia 1.—Cridá l'atenció pública l'haversê retrèt del partit *fusionista*, el distingit polítich lliberal, D. Alexandro Rosselló.

Dia 2.—La *Correspondencia* abogava, en sentit regionalista, per la creació d'una *Escola d'Arts y Oficis, de Comèrs y Agricultura*, idèa defensada per *La Almudayna* y *La Ultima Hora*, y que de bon grat accepta MALLORCA DOMINICAL; pues, está hén vista l'insuficiència de s'Escola provincial de Belles Arts á Palma.

—L'Exma. Diputació Provincial acordá que s'habilitás una sala en l'Hospital civil per alojarhí els soldats mallorquins que regressin malalts de Cuba.

Dia 3.—A les quatre de la matinada, passaren revista als carros de fematers, pintats de verd y amb tapadores, per disposició (molt acertada) del Sr. Batle, á fi d'evitar que en dits carros hey entrassin verdures y fruytes comestibles, com succehía.

Dia 4.—Se inaugurarà la llum de gas, en la vila d'Inca, benehint sa nova fàbrica, y cantant solemne *Te-Deum*.

Forem invitats á la festivitat, y en nom de MALLORCA, agraphim l'atenció al Sr. President de *La Propagadora Balear de Alumbrado*. (Deu vulga que el poble d'Inca segueasca inlluminat per la llum de l'intelligencia y del amor á Deu y al pròxim.)

Dia 5.—En sessió pública celebrada per l'Ajuntament de Palma, se queixaven de la falta d'assistència dels señors Regidors, per cual motiu els despatxos d'assuntos anavan atrassats.

Dia 6.—Deya *La Correspondencia*, ab molt bon seny, que, á Mallorca naufragará el *Regionalisme* si els seus propagandistes abans de tot, no obrin portell á sa murada que li oposa *la política*.

Entre els voluntaris per ferhí la guerra, MALLORCA vol anar devant.

¡Vengan Capitans que los organisin!

Dia 7.—Arribaren cinch soldats mallorquins repatriats de Cuba, y foren socorreguts.

♦ F. ♦

AQUEST PALAU NO ES POSADA

A un palau antich. arruynat del tot avuy en día, vivía un opulent senyor, que se gastava casi totas sas riquesas amb adornar sa casa fent d'ella la morada més espléndida que 's conegués, però no donant casi res als pobres.

Un dia hora baixa tocá á ses portes un peregrí que, cansat de caminá, demanava posada per amor de Deu. Un criat li respongué, d'orde del senyor, que «allá no era cap posada.»

El peregrí demaná si podia parhá amb éll y concedida s'audiencia, li preguntá:

—Senyor, antes de vos qui habitava aquest palau?

—Mon pare—contestá el noble rich.

—Y, antes de vostro 'n pare?

—Mon avi.

—Y, quant vos morireu, ¿qui viurá aquí?

—El meu fill, si Deu ho vól.

—Idò, si els habitants d'aquesta casa, s'han de fer lloch uns als altres. ¿Qu' es aquesta casa més que una posada? No gasteu tant de tresors amb ella, feis més bé á n' els pobres, y axí vos comprareu una casa molt milló en el Reyne de los cèls—va dir el peregrí.

El rich meditá un poch y se vá convence. Dexá dormí el caminant á ca-seua, y desde aquell dia va esser un dels qui protegian més á sa gent pobre.

ENVINAGRAT Y RONXETES

Oracions bilingües. ¡Per amor de Deu, señors Capellans!

Ja sabem que Deu entén totes ses llengües, però axò de dirhí mitj Pare-nostro en mallorquí y mitj en castellá; axò de traduhir meditacions de novenaris castellans en es méteix moment que les diuen demunt sa trona, ¡vaja, no pot anar ni amb crosses, ni amb sèu, ni amb carril, ni en gas acetileno!

Es poble entén més es mallorquí que es castellá, però quant es mallorquí *no se expressa* en castellá.

No hey ha rês de més mal efècte que sa traducció en *prosa forçada* de sa dècima *Bendita sea tu pureza,—Eternamente lo sea,—etc.* En lloch de dir: *T' oferesch en aquest día—Anima, vida y còr, Mirem amb compassió,* etc. aquí meteix l' oferim glosada:

Sía la vostra Puresa
Benehida eternament,
Pues á Deu omnipotent
Plau tan graciosa bellesa.
A vos, celestial Princesa,
Verge Sagrada María,
Vos ne fas en aquest día,
De mon còr, present y dó;
Miraumê amb compassió,
Y no 'm dexeu Mare mía.

Sa culpa d' axò la tenen els qui saben y podrian escriure en bon mallorquí novenes y pregáries; y els infants y els pagesos sabrian lo que demanan á Deu y á María Santíssima.

Y, ¡fora dits *cocorums*, bugats y mescladisses dins l'Iglesia!

☺

Al redactó que dissapte passat reduhí á duros els 1005 millions de vellons *economisats* per Elduayen durant sa seua vida política, li varen dá broma, perque posá, *cinco y pico*, en lloch de *cinquenta y pico*.

—No me som equivocat—digué ell—es que 's *pico* es *pico lliberal parlamentari*, ó sia un *pico* que tot es *pico* ó mes clar: un *pico* que apenes te cap... y aquest sense cervell.

MALLORCA

REVISTA DOMINICAL BILINGUE

Este semanario tiene por ob eto difundir lectura sana en forma amena y al alcance de todas las inteligencias.

Se reparte los sábados, y contiene ordinariamente cuatro páginas de texto; pero cuando los recursos lo permiten, publica números de á ocho páginas, suplementos ó aumenta la tirada y en este caso el exceso

Se distribuye gratuitamente

Se sufragan los gastos por medió de suscripciones desde **25 cénts. de peseta mensuales en adelante.**

Por 25 cénts. se sirve semanalmente un ejemplar, por 50 cénts. cinco, por *una peseta diez*, y así sucesivamente.

Por consiguiente, á prorrateo entre cinco personas, sólo cuesta la suscripción

10 CÉNTS. DE PESETA AL MES